

УДК 338.439

Меліх Т.Г.

*старший викладач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності**Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини ВНЗ «Університет «Україна»*

ІНТЕГРАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЯК ФАКТОР ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ

INTEGRATION OF THE FOOD INDUSTRY AS A FACTOR IN OPTIMIZING THE USE OF PRODUCTION POTENTIAL

АНОТАЦІЯ

Розглянуто теоретико-методологічні засади визначення категорій «інтеграційна взаємодія» та «інтегрована корпоративна структура». Визначено основоположні принципи концепції гармонічного розвитку інтегрованої корпоративної структури. Обґрунтовано механізм досягнення необхідного виробничого потенціалу підприємств харчової промисловості та сформовано структурну модель організаційного механізму реалізації гармонічної програми розвитку інтегрованої структури.

Ключові слова: інтеграція, інтеграційна взаємодія, виробничий потенціал, харчова промисловість, інтегрована корпоративна структура, синергічний ефект.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку економіки характеризується низкою особливостей, зокрема: проникненням глобалізаційних процесів в економіку країн світу, поширенням інтеграційної взаємодії суб'єктів господарювання, укрупненням бізнес-структур, зростанням інтенсивності конкуренції, зростаючою залежністю ефективності господарювання від динамічності зовнішнього середовища. Означені тенденції призводять до появи нових та трансформації існуючих тенденцій розвитку підприємств України.

Розвиток економіки підприємств відбувається по шляху зростання консолідації власності, концентрації акціонерного капіталу, розширення співпраці та посилення взаємодії між суб'єктами ринку, зростання кількості угод злиттів та поглинань, об'єднання підприємств, створення інтеграційних структур, кластерних утворень та стратегічних альянсів, реорганізація вже створених бізнес-груп, міжгалузевої експансії.

Необхідність забезпечення динамічного розвитку підприємств України в умовах невизначеності впливу зовнішнього середовища обумовлює потребу пошуку балансу між зовнішніми факторами та внутрішнім середовищем, вимагає розроблення та реалізації сучасних концепцій, технологій та ефективних управлінських рішень у площині перебудови та розвитку діяльності підприємств для забезпечення підвищення результативності їх функціонування та економічного зростання. Одним із напрямів підвищення ефективності діяльності в умовах конкурентного середовища та поширення глобалізації є посилення інтеграційної взаємодії та формування інтегрованих структур різних типів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед сучасних науковців питанням розвитку теорії інтеграції, активізації інтеграційних процесів, розробки систем управління інтегрованими структурами, дослідження інтеграційної динаміки у площині стратегічного управління приділяють увагу С. Авдашева, І. Алексеев, І. Булеєв, А. Бутиркін, В. Горбатов, А. Горбунов, Л. Дмитриченко, Ю. Іванова, М. Кизим, В. Курченко, Г. Мінс, Т. Мостенська, А. Пилипенко, Г. Уманців та інші. Розв'язанню проблем інтеграційного розвитку підприємств різних форм власності присвячені дослідження відомих вітчизняних вчених, таких як: В. Амбросов, П. Борщевський, В. Зимовець, А. Карпенко, М. Коденська, І. Лукінов, П. Макаренко, Ю. Нестерчук, П. Мельник, М. Малік, В. Месель-Веселяк, Ю. Нестерчук, О. Онищенко, П. Саблук, Л. Сахно, Н. Скопенко, М. Хорунжий, О. Шпичак та інші, у роботах яких розглядаються теоретико-методологічні, методичні та практичні аспекти інтеграції в харчовій промисловості, трансформації вітчизняної агропродовольчої сфери, різноманітні аспекти створення та забезпечення ефективного функціонування інтегрованих об'єднань.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Розроблені теоретико-методологічні та методичні підходи є підґрунтям для подальшого наукового дослідження у цьому напрямі. Однак у працях науковців приділяється недостатня увага теорії та практиці розвитку інтеграційної взаємодії підприємств харчової промисловості з урахуванням динамічних умов господарювання та галузевої специфіки їх діяльності.

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо визначення напрямів активізації інтеграційної взаємодії підприємств харчової промисловості України з метою оптимізації використання їхнього виробничого потенціалу.

Виклад основних результатів досліджень. Сьогодення харчової промисловості віддзеркалює економічну ситуацію в країні: дефіцит якісної сировини, зростання витрат на виробництво та збільшення собівартості продукції, посилення державного контролю, регулювання

цін, загострення конкуренції, нестача фінансових ресурсів, падіння рівня доходів населення тощо. В складних умовах господарювання зміцнити позиції на ринку та не втратити прибутковості вдається тільки тим компаніям, які не скорочують інвестиції у власний розвиток, впроваджують інноваційні технології, оптимізують асортиментний портфель, розширяють асортиментну лінійку шляхом розробки та виведення на ринок нових видів конкурентоспроможної продукції [1].

Як свідчить світовий досвід, ефективним шляхом до успіху в становленні конкурентоспроможних промислових структур є концентрація капіталу та виробничих потужностей на основі розвитку інтеграційної взаємодії. Інтеграція впливає на життєстійкість підприємств, підвищення фінансової стабільності, зниження рівня невизначеності у постачанні ресурсів та збуті продукції, зміцнення позицій об'єднаних підприємств на ринку товарів і послуг, диверсифікацію виробництва, зниження ризиків тощо.

Узагальнюючи погляди сучасних вчених-економістів [2, 3, 4], з'ясовано, що інтеграційна взаємодія – це цілеспрямований процес формування стійких виробничих і економічних зв'язків між суб'єктами господарювання як на основі спільної власності (у випадку жорсткої інтеграції), так і на основі договору про спільну діяльність (м'яка інтеграція), що призводить до створення нової системи на базі об'єднання ряду підсистем, що взаємодіють між собою при виробництві та просуванні продукції на ринку. При цьому відбувається об'єднання певних загальних функцій, вирішуються загальні завдання, розробляються стратегія та спільні програми розвитку, що у результаті призводить до повного або часткового організаційного злиття. Прогресивна інтеграція веде до утворення якісно нової цілісної системи, яка дозволяє набутти конкурентних переваг, зміцнити ринкову позицію та/або збільшити ринкову владу учасників інтеграційної взаємодії.

В умовах сьогодення інтеграційна взаємодія суб'єктів господарювання характеризується багатовекторним спрямуванням, що не обмежується двома основними напрямками (вертикальним та горизонтальним), а має тенденцію до посилення конгломератної взаємодії в одних галузях економіки, та спеціалізації – в інших.

Підприємства мають можливість використання різних типів інтеграційної взаємодії, що зумовлюється особливостями галузі, рівнем розвитку виробничого потенціалу підприємств, їх територіальним розташуванням, географією та особливостями ринків сировини та збуту продукції, характером реагування на потреби і умови суспільного розвитку та залежать від конкретних проблем, що стоять перед підприємствами [5]. З огляду на це, гармонічний розвиток інтегрованої корпоративної структури (ІКС) передбачає пропорційність розвитку частин інтегрованої структури, створення умов для

збалансованого планування діяльності й забезпечення рівноважного стану й стабільності у період розвитку.

ІКС – це об'єднання господарсько самостійних підприємств, фінансове й організаційне управління якими здійснює єдиний центр – керуюча компанія. Керуюча компанія регулює майнові відносини учасників ІКС за допомогою концентрації прав власності. Стимулом до інтеграції даних підприємств є задоволення інтересів всіх учасників і досягнення встановлених цілей.

У нехолдингових метакорпораціях стратегічна програма розвитку підпорядкована інтересам багатьох учасників і найчастіше розробляється під конкретний проект. Вона може динамічно змінюватись за часом й цілями, отже, є непередбачуваною. В інтегрованих корпоративних структурах холдингового типу, побудованих за акціонерними формами контролю, стратегічна програма розвитку приймається акціонерами й відповідає їхнім інтересам [6]. У рамках даного дослідження під «інтегрованою компанією» буде матися на увазі інтегрована корпоративна структура холдингового типу.

Основним завданням будь-якого підприємства є розвиток і ріст на підставі оптимальних пропорцій. Для інтегрованого підприємства розвиток має на увазі цілеспрямовану зміну організаційної структури, управлінських принципів, складу компаній-учасників відповідно до змін ринкового середовища. Процес повинен протікати таким чином, щоб розвиток мав висхідний вектор і прогресував. Результатом процесу розвитку є досягнення генеральної цілі ІКС – збільшення капіталізації.

Розвиток передбачає зміну підприємства за допомогою нововведень. Загальновідомо, що будь-які нововведення вносять у налагоджену виробничу організацію елементи нестійкості й невизначеності, які приводять до порушення стабільності. Гармонічний розвиток забезпечує створення умов для збалансованого планування діяльності й забезпечення рівноважного стану й стабільності ІКС у період розвитку.

Для забезпечення гармонійності розвитку необхідно визначити оптимальні пропорції розподілу ресурсів, поточний рівень пропорційності ІКС за основними показниками, визначити припустимі границі зміни пропорцій і можливі темпи економічного розвитку.

Концепція гармонічного розвитку ІКС повинна опиратися на наступні принципи:

- *Гармонійності розвитку інтегрованої корпоративної структури.* Даний принцип має на увазі пропорційність розвитку частин інтегрованої структури з метою створення умов для збалансованого планування діяльності й забезпечення рівноважного стану й стабільності ІКС у період розвитку.

- *Адаптивності.* Процес розвитку має на увазі постійну адаптацію до умов зовнішнього й внутрішнього середовища, що змінюються. Для того, щоб забезпечити стійкий ріст і розви-

ток корпорації, всі її складові повинні постійно адаптувати свої бізнес процеси до існуючих умов ринку.

- *Безперервності змін.* Відповідно до даного принципу, процес адаптації всіх складових ІКС до ринкових умов, і пов'язані з ним зміни, повинні йти безупинно. По досягненні генеральної цілі розвитку, керуюча компанія корпорації визначає нові цілі й перспективи, проводить декомпозицію цілей по всіх рівнях ІКС, визначає строки реалізації нової програми розвитку.

- *Комплексності.* Оскільки корпорація це складна структура, що включає в себе різні бізнес одиниці, програма розвитку повинна реалізовуватися комплексно. Організаційні зміни й нововведення повинні охоплювати основні підприємства і підприємства-постачальники, інтегровані в єдиний виробничий ланцюжок. Комплексний підхід дозволить синхронізувати потенціали підприємств ІКС і забезпечити досяжність генеральної цілі.

- *Своєчасності реалізації заходів програми розвитку.* Реалізація будь-якої управлінської програми на інтегрованому підприємстві ускладнюється багатоаспектністю взаємодій в силу великої кількості об'єктів управління. У таких умовах важливим аспектом є своєчасність реалізації всіх заходів.

На основі прийнятих принципів і умов управління гармонічним розвитком інтегрованих корпоративних структур холдингового типу встановлюються наступні концептуальні положення: 1. Гармонія взаємодії всіх учасників ІКС на основі принципу комплексності. 2. Гармонія між керованими й керуючими ланками на основі узгодження цілей і потенціалу об'єктів. 3. Гармонія основних і забезпечуючих виробництв на основі збалансованості виробничих потенціалів бізнес-одиниць. 4. Збереження стабільності системи в процесі розвитку на основі визначення індексу стійкого розвитку [7, 8].

Однією з основних завдань взаємодії на всіх рівнях ІКС є досягнення позитивного синергетичного ефекту. Даний ефект може бути досягнутий у результаті дотримання економічних пропорцій і співвідношень на всіх рівнях підприємства. Фактично, ефект синергії це додатковий ефект від взаємодії при гармонічній організації виробничого процесу. Варто розглянути три основні форми прояву синергії: 1) це ефект об'єднання, або командна синергія; 2) ефект масштабу, або функціональна синергія; 3) це ефект інтеграції, або цільова синергія.

Для побудови збалансованої структури ІКС, необхідно оцінити синергетичний ефект взаємодії бізнес-одиниць і визначити структуру підприємств, при якій синергетичний ефект взаємодії був би максимальним.

Для того, щоб гармонізувати ланцюжок взаємодії підприємств ІКС, необхідно оцінити сумарний синергетичний ефект і оптимізувати склад підприємств ланцюжка з ціллю збіль-

шення синергії. Позначимо ефект від діяльності окремого підприємства як E_i , тоді спільний ефект діяльності підприємства 1 і підприємства 2 буде $E_1 + E_2$. Позначимо E_s як ефект від спільної діяльності підприємств. У такий спосіб синергетичний ефект $Sw = E_s - (E_1 + E_2)$. Якщо $Sw > 0$, то має місце позитивний синергетичний ефект, $Sw < 0$ синергетичний ефект негативний. Кількісно виміряти синергетичний ефект можна на основі додаткового збільшення прибутку за рахунок зниження витрат підприємств, збільшення рентабельності продукції й активів. Для визначення всіх можливих ефектів взаємодії підприємств часто необхідна додаткова експертна оцінка, тому що синергетичний ефект може полягати в обміні технологіями, додаткової економії на послугах залучених консультантів і т.п.

Загальний синергетичний ефект ланцюжка взаємодії за участю n підприємств буде дорівнює:

$$Sw = E_s - \sum_{i=1}^n E_i. \quad (1)$$

Кількість варіантів ланцюжка буде визначатися формулою:

$$W(N) = \sum_{k=2}^n C^k n, \quad (2)$$

де k – число учасників ланцюжка взаємодії; $C^k n$ – число сполучень з n по k .

Розрахувавши загальний синергетичний ефект Sw для кожного з варіантів взаємодії підприємств, можна визначити найкращий склад учасників ланцюжка взаємодії ІКС. Для 5 різних компаній кількість сполучень буде дорівнювати 26, для 6 компаній вже 57.

Для промислових корпоративних структур холдингового типу основною ціллю розвитку є досягнення певних темпів виробництва продукції, оновлення й модернізація обладнання з ціллю збільшення обсягів виробництва й скорочення витрат, освоєння нових технологічних процесів [9]. Реалізація всіх цих завдань тісно пов'язана з виробничим потенціалом підприємств.

За результатами дослідження розроблений механізм досягнення необхідного виробничого потенціалу (рис. 1).

Перший етап – збільшення ефективності використання наявних ресурсів. Коли праця, засоби праці, матеріальні ресурси використовуються оптимально, з максимальною віддачею, і будь-яка їх комбінація не дає приросту виробничого потенціалу, необхідно поліпшувати елементи виробничого потенціалу за рахунок реструктуризації (наприклад, використання кластерного підходу), введення у виробництво інновацій (використання більше сучасних технологій), оновлення виробничих засобів (заміни застарілого й зношеного обладнання, збільшення виробничих потужностей). Перераховані вище елементи вимагають залучення додаткових активів.

Узагальнюючою характеристикою виробничого потенціалу є його виробничі потуж-

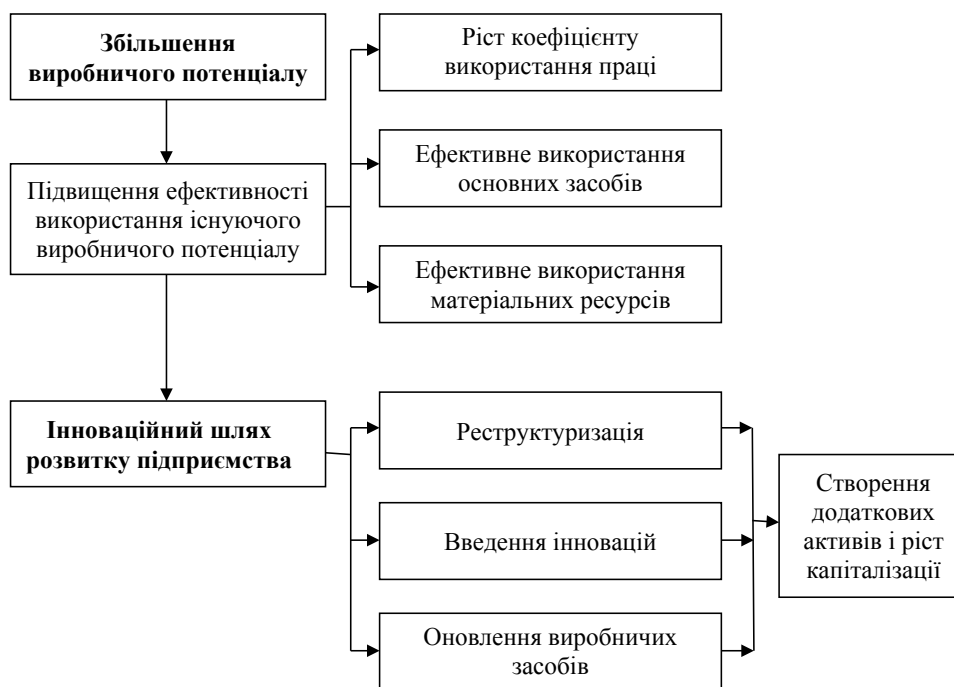

Рис. 1. Механізми досягнення необхідного виробничого потенціалу підприємств

ність, що виражає нормовані або ненормовані можливості у витратах праці й виробництві товару. Виробничий потенціал формують основні засоби, виробничий персонал, технологія й оборотний капітал. Поняття потужності уточнюється визначеннями: проектної потужності – максимальний обсяг випуску при ідеальних умовах, ефективної потужності – максимально можливий обсяг випуску з урахуванням асортиментів і робочих графіків експлуатації обладнання й т.п. і реального випуску. Реальний випуск завжди нижче ефективної потужності (через поломки обладнання, недостачі матеріалів, технологічних втрат і т.п.). Виробнича активність визначається темпами зміни виробничої потужності й реального випуску [10].

Для кожного підприємства розрахунок виробничої потужності передбачає урахування всієї номенклатури виробничої продукції і включає три головних елементи: кількість встановленого обладнання, можливий річний фонд часу роботи обладнання, технічні норми продуктивності обладнання або трудомісткості виготовлення продукції [11]. Для підприємства з однотипним складом обладнання розрахунок може вестися в такий спосіб:

$$M = O \cdot \Phi \cdot B \text{ або } M = (O \cdot \Phi) / T, \quad (3)$$

де M – виробнича потужність підприємства в одиницях продукції; O – кількість однотипних одиниць встановленого обладнання по провідному цеху; Φ – річний фонд часу роботи одиниць обладнання, годин; B – технічна норма продуктивності (вироблення) одиниці обладнання за годину роботи в натуральних показниках; T – технічна норма трудомісткості виготовлення одиниці продукції, годин.

Рівень використання виробничих потужностей діючих підприємств вимірюється коефіцієнтами використання, а нововведених підприємств – коефіцієнтами освоєння. Плановий або фактичний коефіцієнт використання виробничої потужності обчислюється за формулою:

$$K_m = P / M \cdot 100, \quad (4)$$

де K_m – коефіцієнт використання виробничої потужності у відсотках, P – річний випуск продукції в натуральних або умовних одиницях (за планом або фактично).

Загальну схему розрахунку необхідного вводу в дію нових потужностей для забезпечення заданого обсягу виробництва продукції можна представити у вигляді:

$$M_n = (P_n - P_d) / (K_o \cdot K_c), \quad (5)$$

де M_n – необхідне введення в дію нових виробничих потужностей у кожному році планованого періоду; P_n – обсяг випуску продукції на кожний рік планованого періоду; P_d – випуск продукції діючих потужностей з урахуванням планованого рівня їх освоєння в кожному році періоду; K_o – коефіцієнт освоєння нових потужностей, що вводяться в даному році; K_c – коефіцієнт для розрахунку середньорічної введеної потужності.

Збалансованість виробничих потенціалів бізнес-одиниць є необхідною умовою гармонійності програми розвитку інтегрованої структури. Використання механізму досягнення необхідного виробничого потенціалу дозволяє проаналізувати умови досягнення необхідного виробничого потенціалу й оцінку необхідних інвестиційних ресурсів. Таким чином, можна визначити можливі темпи економічного росту

ІКС, домогтися пропорційності інвестиційних та виробничих ресурсів корпорації.

У кожному ланцюжку взаємодії ІКС виробничий потенціал підприємств може бути на одному рівні, але може й відрізнятись, що приведе підприємства до розбалансованості, нестійкості. Механізм оцінки збалансованості виробничих потенціалів бізнес-одиниць необхідний для проведення аналізу наявних виробничих потенціалів і їх гармонізації.

Пропонується позначити поточний обсяг випуску i -го підприємства ІКС як N_i^a , де i змінюється від 1 до n , а n – кількість підприємств ІКС. Обсяг випуску, необхідний відповідно до програми розвитку ІКС, позначити як N_i^b . Таким чином, різниця між існуючим і необхідним обсягом випуску підприємства буде $N_i^b - N_i^a = \Delta Ni$. Для того щоб оцінити, чи може підприємство збільшити обсяг випуску на ΔNi , необхідно оцінити виробничий потенціал підприємств ланцюжка взаємодії ІКС.

Різні співвідношення виробничого потенціалу підприємств ІКС може привести до ситуації, коли забезпечувальне виробництво буде нездатне поставити основному виробництву достатньо продукції й сировини. Може склестися й альтернативна ситуація, коли виробничих ресурсів основного виробництва буде недостатньо для реалізації генеральної цілі про-

грами розвитку ІКС. Відповідно до закону найменших [13] виявлення підприємств із виробничим потенціалом, недостатнім для досягнення необхідного обсягу випуску дозволить оптимізувати ланцюжок взаємодій ІКС і реалізувати генеральну ціль програми розвитку.

Ефективна реалізація інтеграційної взаємодії підприємств неможлива без відповідного організаційного механізму, складовими якого виступають відносно замкнуті взаємозалежні блоки управління (рис. 2):

1. *Блок аналізу даних про стан зовнішнього середовища* – формує групи показників, що відображують динаміку збуту, трудових ресурсів, стану основних конкурентів, котирувань акцій компаній ІКС і інших необхідних даних.

2. *Блок аналізу даних про стан внутрішнього середовища компанії* – формує динаміку показників, що характеризують рівень наявних локальних потенціалів компаній ІКС (виробничого, науково-технічного, ресурсного, маркетингового, кадрового, інформаційного, фінансового й інвестиційного й ін.) Розрахунок рівня потенціалів здійснюється відповідними фахівцями.

3. *Блок аналізу поточного стану бізнес-одиниць і пропорцій розподілу ресурсів* формує дані про співвідношення і пропорції, які склалися на підприємствах ІКС. Дані містять у собі

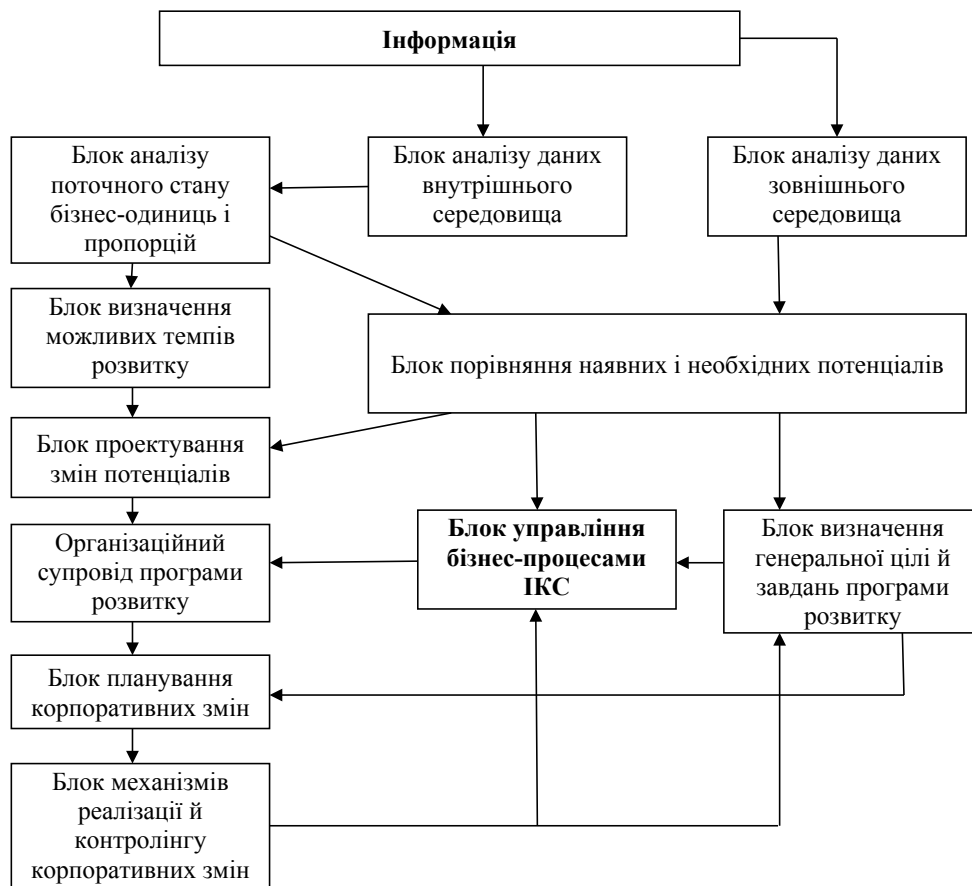

Рис. 2. Структурна модель організаційного механізму реалізації гармонічної програми розвитку ІКС

інформацію про ефективність і витратомісткість виробництв, фінансовий стані компаній, динаміку руху коштів і управління фінансами, ефективність інвестицій.

4. *Блок порівняння наявних і необхідних потенціалів.* У даному блоці проводиться аналіз збалансованості наявних потенціалів виробничих ланцюжків ІКС. На основі цього аналізу формується інформація про можливе збільшення виробничих потенціалів по ланцюжках взаємодії. Визначаються «вузькі» місця й формуються основні рекомендації з їх усунення. Інформація надалі надходить у блок визначення генеральної цілі й завдань програми розвитку для прийняття акціонерами обґрунтованих рішень про кінцеву ціль програми розвитку.

5. *Блок визначення можливих темпів розвитку.* Формує інформацію про можливі темпи розвитку, виходячи з наявних виробничих потенціалів з урахуванням наявних можливостей і обмежень.

6. *Блок визначення генеральної цілі й завдань програми розвитку.* На основі наявної аналітичної інформації, представленої в укрупненому виді, топ-менеджмент визначає конкретні цілі й перелік завдань програми розвитку, строки їх досягнення. Цілі можуть бути скоректовані в процесі виконання програми.

7. *Блок управління бізнес-процесами* – формуються необхідні зміни існуючих бізнес-процесів, модифікація існуючих каналів зв'язку й виробничих ланцюжків ІКС. На основі генеральної цілі й завдань програми розвитку розраховуються нові, оптимальні із синергетичної точки зору, ланцюжки взаємодії бізнес-одиниць.

8. *Блок проектування змін потенціалів.* Формує цільові показники, визначає припустимі діапазони відхилень, з огляду на оцінку господарчого ризику, визначає умови й фактори зміни потенціалів підприємств ІКС до необхідного рівня.

9. *Блок планування корпоративних змін.* У даному блоці проводиться розрахунок планових показників, формуються завдання по реалізації змін (враховуються часовий і вартісний аспект). Можливими обмеженнями для планових завдань є припустимі межі відхилення економічних співвідношень від норми в період організаційного розвитку.

10. *Блок механізмів реалізації й контролю корпоративних змін.* У цьому блоці розробляються механізми оперативного управління й аналізу ходу виконання необхідних заходів. Створюються механізми мотивації персоналу, координації й необхідних коректувань виконання програми розвитку.

11. *Блок організаційного супроводження програми розвитку.* У даному блоці формується організаційне забезпечення програми розвитку. На основі принципу комплексності проводиться розробка цільових заходів, необхідних для розвитку структури.

Таким чином, організаційний механізм дозволяє забезпечити організацію процесів і своєчасність реалізації змін, комплексність прийнятих рішень і стабільність корпорації в перехідний період розвитку, тобто принципи, закладені в концепцію гармонічного розвитку на основі збалансованості виробничих потенціалів, дотримуються, що характеризує реальність і практичну значимість розроблених методичних положень.

Кожна інтегрована корпоративна структура розвивається поетапно. Проходження кожного етапу розвитку пов'язане з досягненням певних граничних величин таких показників як величина активів, акціонерного капіталу, чисельності персоналу, виробничого потенціалу, фінансових і інвестиційних можливостей. Важливо, щоб на кожному етапі розвитку корпорації, потенціали її бізнес-одиниць були збалансовані [12]. Тільки за умови гармонізації основного виробництва й забезпечуючого виробництва, ефективної взаємодії бізнес-одиниць, збалансованості виробничих потенціалів, можливі подальший ріст і перехід корпорації на новий ступінь організаційного розвитку.

За результатами дослідження процес росту й розвитку корпорації, на нашу думку, слід моделювати за допомогою S-подібних кривих, зокрема за допомогою кривої Перла, яка найбільш точно відображає сутність розвитку підприємства. S-подібні криві, поряд з поліноміальними і експонентними, належать до так званих кривих росту економічної динаміки, при використанні яких у прогнозуванні, передбачається, що на прогнозований показник здійснює вплив значна кількість факторів, виділити які або неможливо, або по них відсутня інформація. Зміну показника співвідносять із фактором часу, одержуючи, таким чином, одномірний часовий ряд. З огляд уна це, Крива Перла набуває вигляду:

$$y = L / (1 + ae^{bt}) \quad (6)$$

де L – верхня межа змінної; a, b – параметри кривій (a – зрушення кривої по осі абсцис, b – крутість кривої).

Використовуючи наявну інформацію про динаміку обсягу реалізації продукції підприємства за кілька років і задаючи в якості верхньої межі змінної необхідний обсяг реалізації відповідно до програми розвитку підприємства, за допомогою кривої Перла можна спрогнозувати яка період (у рока), необхідний підприємству для досягнення заданого значення.

За результатами дослідження сформульовано основні стратегії розвитку харчової корпорації (табл. 1).

Різниця в тривалості здійснення стратегії розвитку визначається виникненням синергетичного ефекту при інтеграції харчових підприємств. Різні стратегії вимагають різних механізмів реалізації, різного обсягу інвестування. Застосування розробленого механізму визна-

Таблиця 1

Основні стратегії розвитку харчової корпорації

Стратегія	Ступінь інтеграції	Час виходу на задані потужності
Стратегія різкого росту капіталізації й швидкого виходу на IPO	Максимальна (диверсифіковане інтегроване підприємство)	3-4 роки
Стратегія досягнення певної частки ринку з наступним виходом на IPO	Середня (масштабна горизонтальна інтеграція однорідних підприємств)	8-10 років
Стратегія розвитку окремої компанії з досягненням певної частки ринку й поступовим ростом капіталізації	Низька (підприємство функціонує самостійно, без стійкої кооперації з іншими компаніями)	17-20 років

чення необхідних масштабів інтеграції сприяє обґрунтованому вибору стратегії розвитку корпорації, дозволяє скоригувати завдання програми розвитку корпорації з наявними можливостями й структурою тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Одним з основних напрямків підвищення ефективності діяльності агропродовольчої сфери, та харчової промисловості зокрема, є розвиток інтеграційних зв'язків між підприємствами та побудова на їх основі інтегрованих об'єднань, що сприяє консолідації зусиль виробників, активізує потенційні можливості щодо більш ефективного використання виробничого потенціалу, забезпечує повноту циклу «наука – інноваційні розробки – інвестиції – виробництво сировини – переробка сировини – виготовлення кінцевого продукту – збут – споживання» та сприяє виходу вітчизняних підприємств та національної економіки на якісно новий етап розвитку, що є пріоритетом сьогодення.

До основних чинників, що підвищують ефективність використання виробничого потенціалу підприємств харчової індустрії, через інтеграційні процеси слід віднести: 1) оптимізацію бізнес-процесів; 2) інвестиції в виробництво конкурентоспроможної рентабельної продукції, збереження та покращення якості продукції; 3) зниження витрат на виробництво та збут продукції, оптимальне ціноутворення; 4) розширення асортименту, своєчасне виведення на ринок нової продукції, нові цінові пропозиції для різних категорій споживачів, збалансований портфель брендів; 5) удосконалення системи дистрибуції, розвиток власної торговельної мережі; 6) інвестиції в збільшення та модернізацію виробничих потужностей, енергетичні проекти; 7) впровадження інноваційних технологій; 8) орієнтація на диверсифікацію ринків, врахування потреб внутрішнього та зовнішнього ринків, розширення експорту; 9) створення та розвиток власної сировинної бази тощо.

Запропонований в роботі методичний підхід оцінки синергетичного ефекту взаємодії бізнес-одиниць відрізняється гнучкістю, універсальністю, простотою розрахунку. Застосування методики дозволить сформулювати взаємодію бізнес-одиниць інтегрованого підприємства таким чином, щоб домогтися максимального синергетичного ефекту виробничого потенціалу в процесі інтегрування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Скопенко Н.С. Вертикальна інтеграція як фактор підвищення ефективності діяльності підприємств харчової промисловості [Електронний ресурс] / Н.С. Скопенко. – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14621/3/31.pdf>
2. Нестерчук Ю. О. Інтеграційні процеси в аграрно-промисловому виробництві: монографія / Ю.О. Нестерчук. – Умань: Видавець «Сочінський», 2009. – 372 с.
3. Пилипенко А. А. Стратегічна інтеграція підприємств: механізм управління та моделювання розвитку: монографія / А. А. Пилипенко. – Харків: ВД «Інжек», 2007. – 380 с.
4. Рыночная интеграция в агропродовольственном секторе: тенденции, проблемы, государственное регулирование [Текст] / Ответ. ред. А.В. Петриков. – М. : ВИАПИ им. А.А. Никонова: «Энциклопедия российских деревень», 2010. – 497 с.
5. Скопенко Н.С. Особливості розвитку інтеграційної взаємодії підприємств харчової промисловості України [Електронний ресурс] / Н.С. Скопенко. – Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/skopenko-n-particular-qualities-of-integrational-interaction-development-of-the_24375.pdf
6. Сахно Л.А. Економічний механізм взаємодії інтегрованих підприємств в період реструктурованої реструктуризації АПК / Л.А. Сахно. – К.: Науковий вісник НАУ. – 2001. – Вип. 44. – С. 208-210.
7. Буркинський Б. В. Методологічні аспекти розробки і оцінки стратегій розвитку промислового комплексу регіону: монограф. / Б.В. Буркинський, М. А. Коваленко. – Херсон: Олдіплюс, 2008. – 405 с.
8. Саблук П.Т. Формування міжгалузевих відносин: проблеми теорії та методології / П.Т. Саблук, М.Й. Малік, В.Л. Валентинов. – К.: ІАЕ, 2002. – 294с.
9. Грищенко О.В. Шляхи формування надійної сировинної бази молокопереробних підприємств / О.В. Грищенко // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 80–86.
10. Лисяков В.П. Оцінка виробничого потенціалу підприємства / В.П. Лисяков // Наукові праці ДонНТУ, 2009. – Вип. 36-2. – С. 100–105.
11. Балабанова Л.В. Маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств, стратегічний підхід: [монографія] / Л.В. Балабанова, В.В. Холод. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. – 294 с.
12. Мікловда В.П. Агропромислове виробництво в умовах ринкових трансформацій : монограф. / В.П. Мікловда, М.В. Газуда. – Ужгород : Ліра, 2008. – 224 с.
13. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень / [Навч. посіб]. – К.: Слово, 2003. – 240 с.
14. Іртіщева І.О. Розвиток садівничих підприємств на засадах інтеграції господарюючих суб'єктів / І.О. Іртіщева // Бізнес-навігатор. – 2014. – № 1 (33). – С. 224–231.

15. Іртищева І.О. Державне регулювання розвитку інтеграційних систем в агропродовольчій сфері України / І.О. Іртищева, Т.В. Стройко // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 4. – С. 80–87.
16. Іртищева І.О. Удосконалення інтеграційних взаємовідносин садівничих підприємств / І.О. Іртищева // Бізнес-навігатор. – 2014. – № 2 (34). – С. 114-120.
17. Іртищева І.О. Світова продовольча криза: проблеми та перспективи для України / І.О. Іртищева, О.М. Потапенко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний університет». Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва. Харків: НТУ «ХПІ». – 2011. – № 8-1'2011. – С. 65–68.